

BEZ PORESKE PRAVDE NEMA ODRŽIVOG RAZVOJA

Ko finansira našu budućnost?

Kada velike kompanije i najbogatiji pojedinci ne plaćaju pravičan deo poreza, država raspolaže sa manje novca za škole, fakultete, bolnice, javni prevoz, zaštitu životne sredine i prirode i programe za mlade.

Poreska politika nije samo pitanje ekonomije. Ona određuje koliko ulažemo u obrazovanje, zdravlje, kulturu, socijalnu zaštitu i zelenu tranziciju.

Na Četvrtoj međunarodnoj konferenciji Ujedinjenih nacija o finansiranju razvoja (FfD4, Sevilja, jun 2025) organizacije civilnog društva iz celog sveta poručile su da održivi razvoj nije moguć bez poreske pravde, transparentnosti i odgovornog upravljanja javnim novcem.

SRBIJA U BROJKAMA

Poreski prihodi čine oko **38% BDP-a** Srbije, što znači da se najveći deo javnih usluga finansira upravo iz poreza i doprinosa.

MMF procenjuje da poreske olakšice i izuzeća u Srbiji iznose oko **3,1% BDP-a**, zbog čega je preporučio da Srbija redovno objavljuje Izveštaj o poreskim rashodima (Tax Expenditure Report) kako bi građani znali koliko država 'odustaje' od poreskih prihoda i ko od tih olakšica ima najveću korist.

Prihodi od ekoloških poreza u Srbiji iznose oko **3,7% BDP-a**, ali organizacije civilnog društva traže da se sredstva prikupljena kroz ekološke naknade i dadžbine transparentnije prikazuju i namenski ulažu u zaštitu životne sredine i razvoj lokalnih zajednica.

Na poledini: Šta organizacije civilnog društva traže od države?
i Šta možeš da uradiš?

Šta organizacije civilnog društva traže od države?

Organizacije poput Transparentnosti Srbija, CRTA, CEKOR-a, RERI-ja, Koalicije 27 i Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji godinama traže:

- ✓ da država objavljuje **Izveštaj o poreskim rashodima**, kako bi građani znali koliko koštaju poreske olakšice i ko od njih ima najveću korist. (Srbija je tek 2025–2026. godine, uz podršku MMF-a, počela da razvija sistem za ovakvo izveštavanje, a prvi godišnji izveštaj planiran je kao redovna praksa);
- ✓ da budu javno dostupni **podaci o subvencijama, poreskim podsticajima** i ispunjenosti obaveza investitora.
- ✓ **Procene efekata** velikih investicionih projekata, uključujući njihov uticaj na javne finansije, lokalni razvoj i životnu sredinu.
- ✓ **Podatke o prihodima od eksploatacije mineralnih sirovina** (naknade, rudna renta i drugi javni prihodi), kako bi građani mogli da procene koliko korist država ostvaruje od korišćenja prirodnih resursa. I ovo je jedna od oblasti u kojoj je Srbija, u saradnji sa MMF-om, najavila redovnije objavljivanje podataka;
- ✓ da se prihodi od naknada za zaštitu životne sredine, korišćenje prirodnih resursa i drugih ekoloških dadžbina **koriste namenski** za zaštitu prirode, unapređenje kvaliteta vazduha, vode i zemljišta, sanaciju zagađenih područja i razvoj lokalnih zajednica, uz redovno javno izveštavanje o tome kako su sredstva utrošena;
- ✓ da građani imaju **pravovremene informacije** i mogućnost da **učestvuju u donošenju odluka** o javnim finansijama i razvojnim politikama.

Šta možeš da uradiš?

- 📍 Poseti portal **Budžet za građane** ili sajt svoje opštine i proveri koliko se ulaže u obrazovanje, mlade, zaštitu životne sredine ili kulturu.
- 📍 Prati **javne rasprave** o budžetu, prostornim planovima ili velikim investicionim projektima i pošalji komentar ili pitanje. To je tvoje zakonsko pravo.
- 📍 Ako neki podatak nije objavljen, možeš podneti **zahtev za pristup informacijama** od javnog značaja i tražiti, na primer, podatke o subvencijama, trošenju ekoloških naknada ili finansiranju određenog projekta.
- 📍 **Uključi se** u rad ili prati aktivnosti organizacija koje se bave javnim finansijama, zaštitom životne sredine i transparentnošću – poput Transparentnosti Srbija, CRTA-e, CEKOR-a, RERI-ja, BIRN-a ili lokalnih građanskih inicijativa ili Fiskalnog saveta.
- 📍 **Razgovaraj** o ovim temama u školi, na fakultetu ili u svojoj zajednici. Demokratija ne počinje na izborima – počinje pitanjima koja postavljamo i odgovorima koje tražimo.

Disclaimer:

Ovaj tekst je pripremio Centar za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR) u okviru projekta „Serbian FfD4 Campaign“, koji je podržan kroz evropski projekat „Connecting the Dots“, koordinisan od strane organizacije EURODAD i finansiran od strane Evropske unije u okviru programa DEAR. Za sadržaj ove publikacije isključivo je odgovoran CEKOR i on ne odražava nužno stavove Evropske unije, organizacije Eurodad ili drugih partnera na projektu.

CEKOR

Centar za ekologiju
i održivi razvoj

Co-funded by
the European Union